



# Το ψυχολογικό αποτύπωμα της πανδημίας Covid-19 στα παιδιά με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος

Δρ. Ασημένια Παπουλίδη  
Ψυχολόγος  
Διδάσκουσα στο Τμήμα Κοινωνικής  
Εργασίας του ΠΑ.Δ.Α

Δρ. Κατερίνα Μανιαδάκη  
Ψυχολόγος  
Καθηγήτρια Αναπτυξιακής Ψυχοπαθολογίας

# Πυρηνικά συμπτώματα ΔΑΦ

Ελλείμματα στην επικοινωνία  
και την κοινωνική  
αλληλεπίδραση



Στερεότυπες  
επαναλαμβανόμενες  
συμπεριφορές, ενδιαφέροντα  
& δραστηριότητες

COVID-19  
**PANDEMIC**



# Χρονοδιάγραμμα λειτουργίας σχολικών μονάδων

Αναστολή δια ζώσης λειτουργίας όλων των σχολικών μονάδων (γενικής και ειδικής αγωγής)

Μάιος 2020-  
Ιούνιος 2020

Καινούρια σχολική χρονιά με μέτρα και προφυλάξεις

Νοέμβριος 2020-  
Ιανουάριος 2021

Επιστροφή στο σχολείο αρχικά τα δημοτικά και στη συνέχεια τα γυμνάσια, λύκεια

Επιστροφή στο σχολείο μέχρι τη λήξη του διδακτικού έτους

11/02/2021-  
23/04/2021

13/09/2021-  
σήμερα

Μάρτιος 2020 –  
Μάιος 2020

Σεπτέμβριος 2020-  
Νοέμβριος 2020

8/01/2021-  
10/02/2021

24/04/2021-  
30/06/2021

Επιστροφή στο σχολείο μέχρι τη λήξη του διδακτικού έτους

Αναστολή δια ζώσης λειτουργίας σχολικών μονάδων, εκτός από τα σχολεία ειδικής αγωγής



Αναστολή δια ζώσης λειτουργίας σχολικών μονάδων, εκτός από τα σχολεία ειδικής αγωγής

Όλα τα σχολεία ανοιχτά. Αναστολή λειτουργίας τμημάτων (50%+1)

Αναστολή λειτουργίας σε περίπτωση επιβεβαιωμένου κρούσματος

# Έρευνες έχουν δείξει ότι κατά τη διάρκεια της Covid-19, τα παιδιά με ΔΑΦ:



Γίνονται πιο νευρικά και έχουν περισσότερα προβλήματα συμπεριφοράς (Amorim et al., 2020· Colizzi et al., 2020; Renzo et al., 2020· Singh et al., 2020).



Παρουσιάζουν επιδείνωση της αυτιστικής συμπτωματολογίας, της αυτοδιεγερτικής συμπεριφοράς και των αυτοτραυματισμών (Mutluer et al., 2020· White et al., 2021).



Βιώνουν ψυχολογικές και συναισθηματικές αλλαγές, οι οποίες εκδηλώνονται με ξεσπάσματα θυμού, υπερκινητικότητα, εμφάνιση νέων στερεοτυπικών συμπεριφορών και εμμονών που σχετίζονται με την πανδημία (Huang et al., 2020· Saliverou et al., 2021).



Εκδηλώνουν περισσότερα προβλήματα ύπνου (Bruni et al., 2022· Huang et al., 2020· Türkoğlu et al., 2020).



Αφιερώνουν περισσότερο χρόνο στην ενασχόληση με τις οθόνες (Cardy et al., 2021· Yesil et al., 2022)



Απέχουν σε μεγάλο βαθμό από τις θεραπευτικές συνεδρίες που παρακολουθούν (Baweja et al., 2022· Lee, 2020).



Οι οικογένειες παιδιών με ΔΑΦ εκδηλώνουν υψηλότερα επίπεδα άγχους σε σχέση με τους γονείς των τυπικά αναπτυσσόμενων παιδιών (Amorim et al., 2020· Dekker et al., 2022· Stadheim et al., 2022).

# Δείγμα

- ❖ Αριθμός: 10 παιδιά
- ❖ Φύλο: 8 αγόρια, 2 κορίτσια
- ❖ Ηλικία: 8-13 ετών
- ❖ Διάγνωση: ΔΑΦ (ή ΔΑΔ)
- ❖ Φοίτηση: Ειδικό Δημοτικό Σχολείο



# Χαρακτηριστικά συμμετεχόντων

Συμμετέχων	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<b>Ηλικία</b>	13 ετών 9 μηνών	13 ετών 4 μηνών	11 ετών 8 μηνών	11 ετών 7 μηνών	10 ετών 6 μηνών	10 ετών 1 μήνα	9 ετών 11 μηνών	9 ετών 5 μηνών	8 ετών 10 μηνών	8 ετών 5 μηνών
<b>Φύλο</b>	Αγόρι	Αγόρι	Αγόρι	Αγόρι	Αγόρι	Αγόρι	Αγόρι	Κορίτσι	Κορίτσι	Αγόρι
<b>Τάξη φοίτησης</b>	Κατωτέρα	Μεσαία	Μεσαία	Μεσαία	Μεσαία	Ανωτέρα	Κατωτέρα	Κατωτέρα	Κατωτέρα	Κατωτέρα
<b>Χρόνια φοίτησης σε ειδικό σχολείο</b>	1	6	5	5	4	4	3	3	2	2
<b>Διάγνωση</b>	ΔΑΔ (2012)	ΔΑΔ (2014)	ΔΑΔ (2015)	ΔΑΔ (2015)	ΔΑΔ (2017)	ΔΑΔ (2019)	ΔΑΔ (2018)	ΔΑΔ (2017)	ΔΑΔ (2019)	ΔΑΦ (2019)
<b>Συννοσηρότητα</b>	-	Νοητική ανωριμότητα	-	-	-	-	-	-	Νοητική ανωριμότητα	Νοητική ανωριμότητα

# Ημι-δομημένη Συνέντευξη

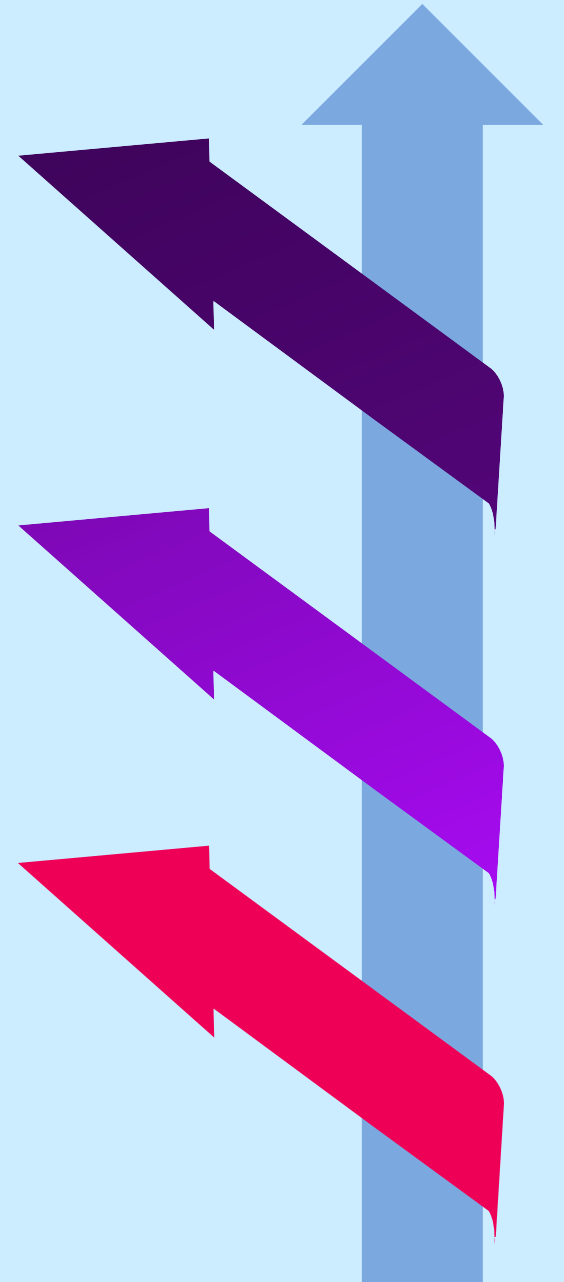
- ❖ Από την Ψυχολόγο του σχολείου
- ❖ Διάρκεια: 15 - 20 λεπτά



Γνωστικός  
τομέας

Συναισθηματικός  
τομέας

Συμπεριφορά/  
Δραστηριότητες



# Τι γνωρίζουν τα παιδιά;

Γιατί φοράμε μάσκα;  
Από τι μας προστατεύει  
η μάσκα;



«Κορωνοϊός (“κορωϊός”)  
«Για προστασία από τον κορωνοϊό»  
«Για να μην κολλήσουν άλλα παιδάκια»  
«Κρυολόγημα»  
«Κρύβει το χαμόγελο»  
«Δε θέλω να φοράω»  
«Δεν ξέρω»

Γιατί κάνουμε self-test;



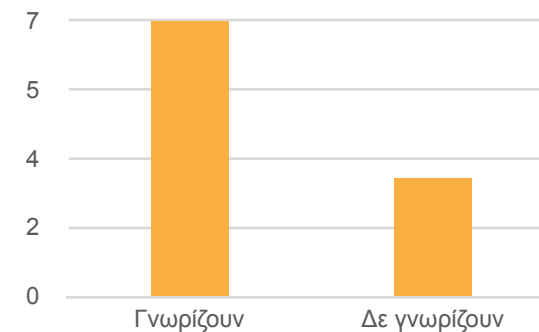
«Για να έρθουμε στο σχολείο»  
«Το βάζουμε στη μύτη για να μη μας  
κολλήσει ο κορωνοϊός»  
«Δεν ξέρω»

Έχεις πάθει κορωνοϊό;

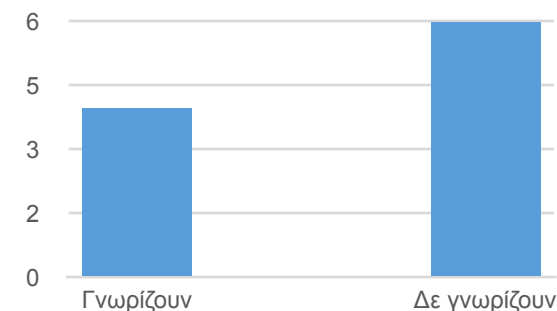


«Ναι. Με κόλλησε ο μπαμπάς»  
«Και εγώ και ο αδερφός μου»  
«Δύο φορές»

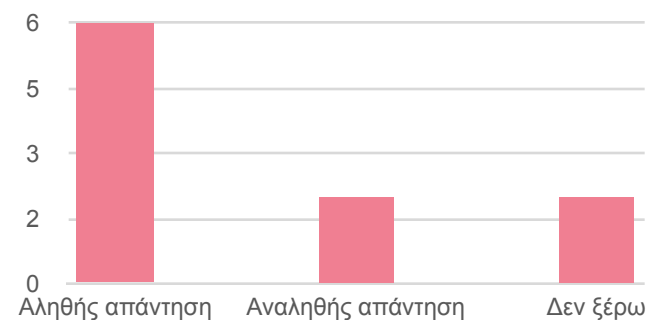
Γιατί φοράμε μάσκες;



Γιατί κάνουμε self-test;



Έχεις πάθει κορωνοϊό;





# Πώς αισθάνονται;



φόβος    λύπη    χαρά    θυμός

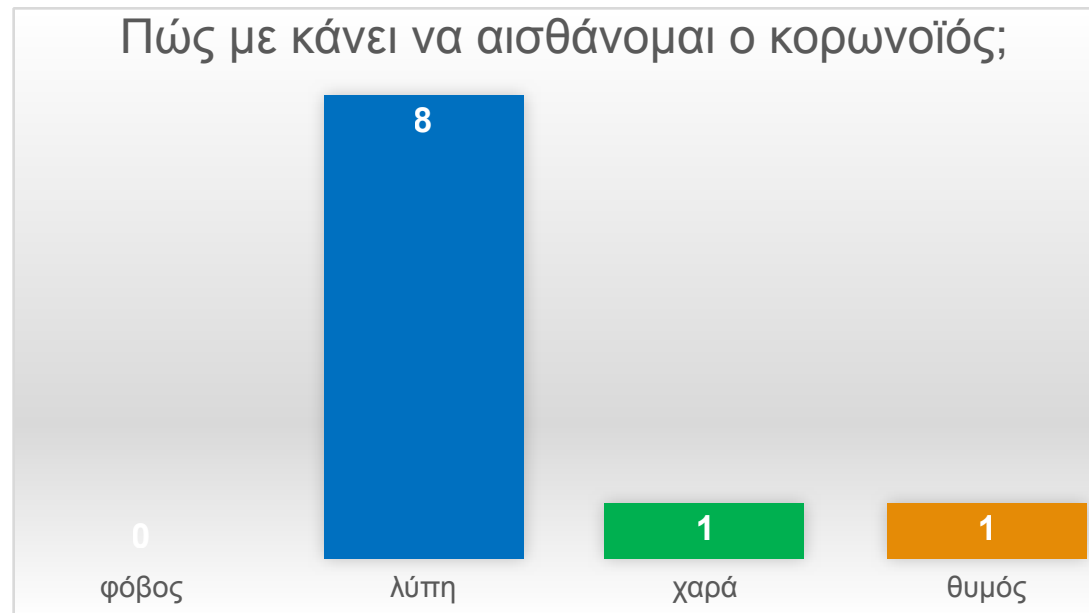


Όταν είμαστε άρρωστοι, κλαίμε.

Νιώθω εντελώς άσχημα!

Χάλια! Δε θέλω να έχω άλλες αρρώστιες στη ζωή μου.

Πώς με κάνει να αισθάνομαι ο κορωνοϊός;



# Πώς έχει αλλάξει η ζωή τους;

Δεν μπορούσα να  
πηγαίνω σχολείο

Σταμάτησα να  
πηγαίνω στην  
παιδική χαρά.

Μου έλειψε να  
πηγαίνω βόλτα για  
να πάρω ό,τι θέλω.

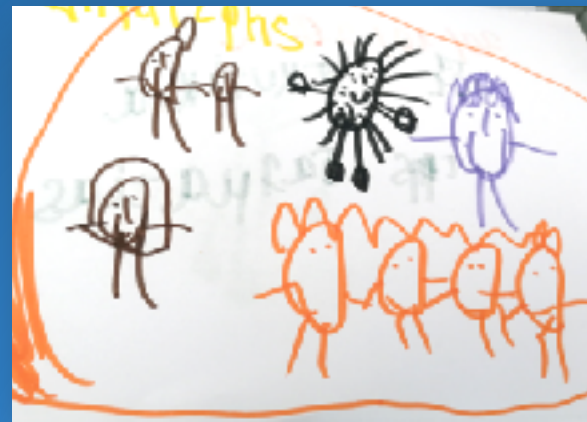
Δεν πηγαίνω πουθενά  
πια, ούτε στο κέντρο  
(θεραπειών).

Δεν πηγαίνω  
κολυμβητήριο

Δεν έβλεπα τον  
παππού μου

Μου έλειψαν τα  
ξαδέρφια μου.





# Τα λόγια των παιδιών...

Όλος ο πλανήτης έχει γεμίσει κορωνοϊό!

Όταν μένουμε σπίτι δεν κολλάμε άλλα παιδάκια.

Ήταν άσχημα που ήμουν σπίτι όλη την ημέρα.

Είναι κακός (ο κορωνοϊός). Μπαίνει στον λαιμό μας.

Πόσο θα φοράμε πια μάσκες;

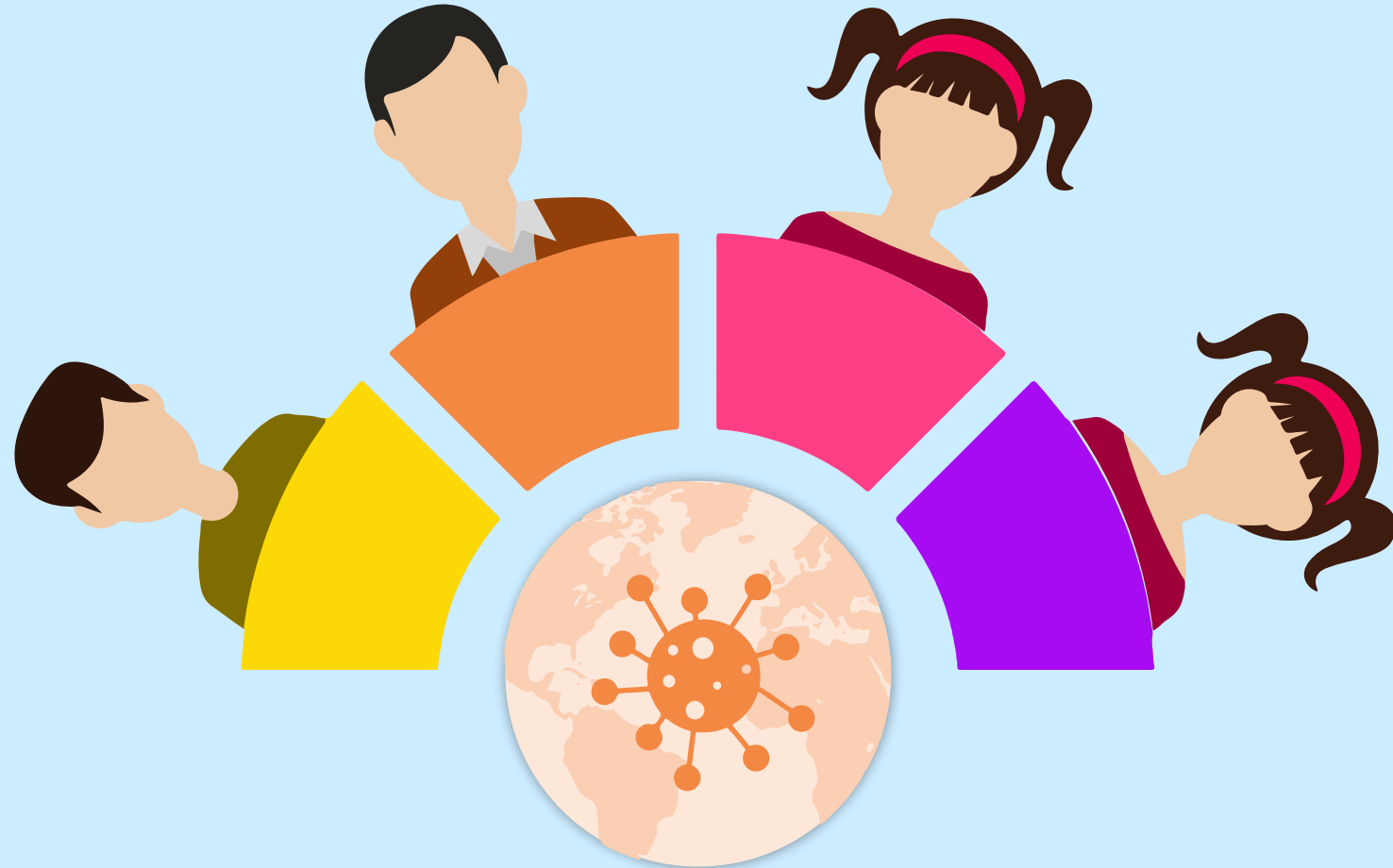


Να φύγει πια ο “κορωϊός”!

# Συμπεράσματα

## Τα παιδιά με ΔΑΦ:

- ❑ Είναι ενημερωμένα για τον κορωνοϊό και διαθέτουν βασικές γνώσεις για τη συνθήκη της πανδημίας, αν και δεν έχουν κατανοήσει πλήρως όλες τις καταστάσεις που την αφορούν.
- ❑ Εκφράζουν σύντομο συναίσθημα (λύπη) με το επίπεδο της γνώσης που έχουν για την πανδημία («είναι κάτι κακό»).
- ❑ Αναγνωρίζουν ως επί το πλείστον τις αλλαγές που έχει επιφέρει ο κορωνοϊός στη ζωή τους.



# Παρέμβαση



## Στα παιδιά

Συνεχής υποστήριξη μέσω κατάλληλα διαμορφωμένου υλικού ανάλογα με τις ανάγκες του κάθε παιδιού (εξατομικευμένη υποστήριξη)



## Στην οικογένεια

Συμβουλευτική και ψυχολογική υποστήριξη



## Στους εκπαιδευτικούς

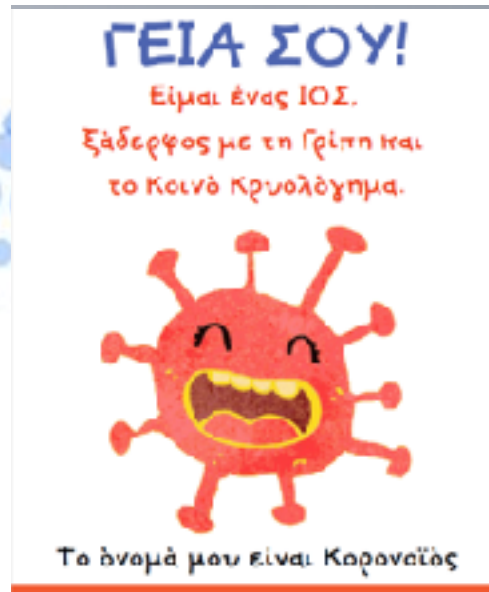
Συνεργασία σχολείου – οικογένειας  
Συνεργασία διεπιστημονικής ομάδας



## Στην κοινότητα

Ενημέρωση, εκπαίδευση, ευαισθητοποίηση

# Κοινωνικές ιστορίες



για παιδιά όλων των ηλικιών

Ιστορία για παιδιά με ΔΑΦ εχθρικής ηλικίας που απαιτεί σημαντική στήριξη



«Κορωνοϊός»  
Τι είναι ο «Κορωνοϊός».



ONASSIS FOUNDATION  
UNDERSTAND AUTISM  
ΕΘΝΙΑΣΜΟΝ ΟΝΑΣΣΙΣ  
ΑΥΤΙΣΜΟΝ ΟΝΑΣΣΙΣ



# Κοινωνικές ιστορίες για παιδιά με ΔΑΦ

## «Προστατεύομαι από τον κορωνοϊό»

Μαθαίνω τις οδηγίες για να είμαι ασφαλής και υγιής!



ONASSIS FOUNDATION  
UNDERSTAND AUTISM  
ΕΘΝΙΑΣΜΟΝ ΟΝΑΣΣΙΣ  
ΑΥΤΙΣΜΟΝ ΟΝΑΣΣΙΣ

Φορώντας μάσκα στο σχολείο!



Στο σχολείο όλα τα παιδιά και οι ενήλικες πρέπει να φοράμε μάσκα. Υπάρχουν μάσκες σε διάφορα χρώματα και σχέδια.

Μετάφραση από τη Δρ. Δημητρία Παπουλίδη, Ψυχολόγο



Σας ευχαριστούμε πολύ!

